

РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ “АНГЕЛ КЪНЧЕВ”
ФИЛИАЛ – СИЛИСТРА

В Ъ П Р О С Н И К

за държавен изпит по български език и литература

Въпроси по български език

1. **Възникване на старобългарската писменост.** Народностна основа на Кирило-Методиевия език. Състав и характер на старобългарските азбуки. Названия и числена стойност на буквите. Въпросът за произхода на старобългарските азбуки. Разпространение на старобългарските азбуки.
2. **Праславянска и старобългарска звукова система.** Носови гласни – първоначален гласеж и по-нататъшно развитие. Смесване и изравняване на носовките – отражение в средновековните писмени паметници. Ерови гласни – силни и слаби. Развой на еровите гласни в силна и в слаба позиция.
3. **Новобългарски книжовен език.** Ролята на домашната средновековна традиция, на дамаскинската книжнина, на черковнославянския и на руския език при изграждането на новобългарския книжовен език. **Филологически школи** през втората четвърт на деветнадесети век: новобългарска, славянобългарска, черковнославянска.
4. Обща характеристика на **фонемната система** на съвременния български книжовен език. Вокална система. Консонантна система. Съчетаемост на фонемите (гласни и съгласни).
5. **Звукови закони – съвременни и исторически:** палатализация, асимилация, дисимилация, редукция. Изпадане на съгласни. Премятане на съгласни. Вмъкване на гласни и съгласни. Преглас на променливо **я**.
6. **Думата като речникова единица** (форма и значение на думата). Лексикално и граматическо значение на думата. Промени в лексикалното значение. Преносно значение. Многозначност. Синоними. Антоними. Омоними.
7. **Заемане на лексика.** Причини за заемане на лексика. Класификация на заетите думи. Усвояване на заетите думи. Употреба на заетите думи.
8. **Фразеология.** Същност, структура и семантика на фразеологичните единици. Синтактична функция на фразеологичните единици. Произход на фразеологичните единици в българския език.
9. **Съществително име.** Граматически категории на съществителното име. Членуване.
10. **Прилагателно име. Числително име.**
11. **Местоимения.**
12. **Глагол.** Образуване. Лица и число. Залог на глагола. Вид на глагола.
13. **Време на глагола.** Сегашно време. Минали времена в българския език. Бъдещи времена в българския език.
14. **Наклонения на глагола.** Изявително наклонение. Повелително наклонение. Условно наклонение. Преизказно наклонение.
15. **Причастия.** Сегашно деятелно причастие. Минало свършено деятелно причастие. Минало несвършено деятелно причастие. Минало страдателно причастие.
16. **Деепричастие. Отглаголни съществителни имена. Остатъци от инфинитив. Наречие. Предлог. Съюз. Частица. Междуметие.**
17. **Словосъчетание.** Видове словосъчетания. Изразяване на връзката между съставките на подчинителните словосъчетания.
18. **Просто изречение.** Класификация на простите изречения. Видове изречения по състав и по цел на изказването. Разчленими и неразчленими изречения. **Едносъставни и двусъставни изречения. Пълни изречения и изречения с изпуснати части.**

19. **Подлог. Сказуемо.** Класификация на сказуемото. Просто глаголно сказуемо. Просто междуметно сказуемо. Съставно глаголно сказуемо. Съставно именно сказуемо. Сложни съставни сказуеми.
20. **Второстепенни части на изречението** (допълнение, обстоятелствено пояснение, съгласувано определение, несъгласувано определение, приложение, сказуемно определение).
21. **Разширени и повторени части на изречението. Еднородни части на изречението. Обособени части на изречението. Вметнати синтактични единици.**
22. **Сложно изречение. Класификация** на сложните изречения. Сложно съчинено изречение. Видове сложни съчинени изречения. Сложни смесени изречения.
23. **Сложно съставно изречение. Видове** сложни съставни изречения (сложно съставно с подчинено подложно изречение; сложно съставно с подчинено сказуемноименно изречение; сложно съставно с подчинено допълнително изречение; сложно съставно с подчинено обстоятелствено изречение; сложно съставно с подчинено определително изречение; сложно съставно с подчинено сказуемноопределително изречение).
24. **Основни понятия в стилистиката:** сфера на общуване, речева ситуация, речево съобщение, понятието “функционален стил”. Качества и свойства на добрия стил. **Функционални стилове** на съвременния български книжовен език. **Видове стилистични грешки**, породени от недостатъчно овладяване на стилистичните възможности на езика, от недостатъчно развито стилистично чувство, от нарушаване нормите на функционалните стилове, от несъобразяване със стилистичните изисквания на широкия контекст.
25. **Текст.** Същност и основни признаци на езиковия текст – свързаност (тематично-смислова и формално-структурна), граматичност, цялостност и завършеност.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА

- Андрейчин, Л. Основна българска граматика. София, 1944; II изд.: 1978.
- Бояджиев, Т., И. Куцаров, Й. Пенчев. Съвременен български език. София, 1999.
- Бояджиев, Т. Българска лексикология. София, 1986.
- Брезински, Ст. Кратък български синтаксис. София, 1995.
- Брезински Ст. Помагало по синтаксис на българския език. София, 1988.
- Велева, М. Стилистичният анализ на художествения текст. София, 1990.
- Велева, М. През огледалото на стила. Стилистична интерпретация на художествения текст. София, 2000.
- Брезински, Ст. Синтаксис и стилистика. София, 1994.
- Вътов, В. Фонетика и лексикология на българския език. В. Търново, 1995.
- Вътов, В. Лексикология на българския език. В. Търново, 1998.
- Георгиев, Ст. Българска семасиология. В. Търново, 1993.
- Георгиев, Ст. Българска морфология. В. Търново, 1991.
- Георгиева, Е. Обособените части на изречението от синтактично и стилистично гледище. София, 1983.
- Герджиков Г. Преизказването на глаголното действие в българския език. С., 1984.
- Грамматика на старобългарския език. София, 1991.
- Грамматика на съвременния български книжовен език. Т. I. Фонетика. София, 1980.
- Грамматика на съвременния български книжовен език. Т. II. Морфология. София, 1982.
- Грамматика на съвременния български книжовен език. Т. III. Синтаксис. София, 1983.
- Йосифова, Р., М. Илиева. Стилистика. В. Търново, 1999.
- Каневска-Николова, Елена. Синтаксис на съвременния български език, Смолян: Ганзуров ПРИНТ, 2020.
- Куцаров, Ив. Проблеми на българската морфология. Пловдив, 1982.
- Лакова, М. Местоименните въпросителни изречения в съвременния български език. София, 1991.
- Леков, Ив. Единство и национално своеобразие на славянските езици в техния основен речников фонд. София, 1955.

- Лилов, М. Изкуство на словото. София, 1967.
- Лингвистика на текста. Съст.: Ст. Димитрова. София, 1995.
- Лингвистика на текста. В. Търново, 1995.
- Маровска, В. Стилистика на българския език. Пловдив, 1998.
- Маслов, Ю.С. Очерк болгарской грамматики. Москва, 1981.
- Мирчев, К. Историческа граматика на българския език. София, 1958.
- Мирчев, К. Старобългарски език. София, 1985.
- Недев, И. Синтаксис на съвременния български книжовен език. София, 1992.
- Недев, И. Безсъюзните сложни изречения в съвременния български книжовен език. Силистра, 2006.
- Недев, И. Български език. Синтаксис и пунктуация. Силистра, 2014.
- Недкова, Е. Помагало по фразеология на българския език. Русе, 2009.
- Ничева, К. Българска фразеология. София, 1983.
- Ницолова Р. Българските местоимения. София, 1986.
- Ницолова, Р. Българска граматика. Морфология. София, 2008.
- Ницолова, Р. Прагматичен аспект на изречението в българския книжовен език. София, 1984.
- Пашов П. Практическа българска граматика. София, 1994.
- Пенчев, Й. Строеж на българското изречение. София, 1984.
- Пенчев, Й. Български синтаксис. Управление и свързване. Пловдив, 1995.
- Пенчев, Й. Синтаксис на съвременния български език. Пловдив, 1998.
- Помагало по българска морфология. Глагол. Съст.: П. Пашов. София, 1976.
- Помагало по българска морфология. Имена. Съст.: П. Пашов. София, 1978.
- Пометкова, Я. Синонимни синтактични конструкции за изразяване на обстоятелствени и определителни отношения в съвременния български език. Русе, 2003.
- Пометкова, Яна. Изречения с усложнена семантична структура в българския език. Русе: ЛЕНИ АН, 2012.
- Попов К. Помагало по български синтаксис. София, 1979.
- Попов, К. Съвременен български език. Синтаксис. София, 1962.
- Попова, В. Стилистична функция на някои категории думи в художествената литература. София, 1979.
- Радева В. Словообразуването в българския книжовен език. София, 1991.
- Радева, В. Словообразователна и семантична структура на деноминалните глаголи в съвременния български книжовен език. Унив. изд. "Св. Климент Охридски", 1993.
- Радева, П. Записки по синтаксис на съвременния български език. Словосъчетание и просто изречение. В. Търново, 1997.
- Радева, Пенка. Записки по синтаксис на съвременния български книжовен език. Словосъчетание и просто изречение. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2015.
- Радева, Пенка. Записки по синтаксис на съвременния български книжовен език. Сложно изречение. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2015.
- Русев, Р. Научният текст на Михаил Арнаудов. Русе, 1998.
- Русинов, Р. Речниковото богатство на българския книжовен език. София, 1980.
- Русинов, Р. Учебник по история на новобългарския книжовен език. София, 1980.
- Савова, И. Текстолингвистика. Уводен курс. Шумен, 2000.
- Савова, Ивелина, Снежана Добрева. Български синтаксис. Велико Търново: Фабер, 2016.
- Ставрева, Л. Изучаване на текста като основна комуникативна единица. София, 1988.
- Станева, Хр. Стилистика на съвременния български книжовен език. Учебно помагало. В. Търново, 1994.
- Станева, Хр. Стилистика на българския книжовен език. Велико Търново, 2001.
- Станков В. Българските глаголни времена. София, 1969.
- Станков, В. Конкуренция на глаголните видове в БКЕ. София, 1976.
- Станков, В. Стилистични особености на българския глагол. София, 1981.
- Стоянов, Ст. Граматика на българския книжовен език. София, 1964 (и сл. изд.).
- Стоянов Ст. Членуването на имената в българския език. София, 1965.
- Тилков, Д., Т. Бояджиев. Българска фонетика. София, 1977.
- Трендафилова, П. Стилистика на българския език. Учебно помагало (Теоретични разработки, задачи и текстове). Силистра, 2004.
- Харалампиев, Ив. История на българския език. В. Търново, 1992.

- Цонев, Б. Българска семантика. История на българския език. Т. II, 1934.
- Цонева, Д., В. Райнов. Фонетика и фонология на съвременния български език. Русе, 2009.
- Чизмаров, Д. Стилистика на българския книжовен език. София, 1982.
- Янакиев, М. Записки по стилистика на българския език. София, 1970.

Въпроси по литература

1. **Фолклор и литература.** Фолклорни мотиви и образи в българската литература (образът на змея и мотивът «змејова сватба», мотивът «слънчова женитба», мотивът за враждането). Универсална символика на времето и пространството. Обред и песен. Представата на фолклорния човек за света. Календарни празници и обреди.

2. **Библията – културен феномен.** Композиция. Автори. Старозаветни библейски сюжети (Сътворението на света; Каин и Авел – мотивът за братоубийството; Мойсей; Йосиф – суперинтендант на фараона). Образът на Исус в синоптичните евангелия (Матей, Марко, Лука). Гностическото евангелие на Йоан. Откровение Йоаново.

3. **Старобългарската писмена култура** – същност, характер, особености. Жанрови структури. Принципът за двойно художествено отражение на действителността. Старобългарската ръкописна книга.

4. **Кирило-Методиевото дело.** Извори за живота и дейността на двамата братя (български, гръцки, латински). Мисии. Книжовно наследство.

5. **Великоморавската мисия на Кирил и Методий.** Исторически контекст. Литературната ѝ интерпретация в *Панонските легенди*. Историята на двамата братя, разказана в: *Италианска легенда и Солунска легенда* (художествена функция на чудото); *Похвално слово за Кирил* като извор за делото на солунските братя.

6. **«Сказание за буквите» на Храбрия Черноризец.** Дискусионни проблеми около личността на автора. Извори за написване на сказанието. Време и място на създаване. Дискусии за жанровата специфика на текста. Композиция. Текстологични проблеми.

7. **Константин Преславски – „Азбучна молитва“.** Дискусии около личността на автора. Дискусии около авторството на молитвата. Книжовно наследство на Константин Преславски.

8. **Апокрифна книжнина.** Старозаветни апокрифи („Повест за Тивериадското море“). Новозаветни апокрифи („Ходене на Богородица по мъките“). Богомилски апокрифи („Адамов запис“).

9. **Паисий Хилендарски - “История славяноболгарская”.** Извори за написването на Историята. Жанрова специфика. Композиция.

10. **Ренесансови идеи в оригиналното Паисиево предисловие** («О, неразумни и юроде»). «Историята» - програма на Българското възраждане.

11. **Софроний Врачански** - живот и творчество (Първи видински сборник, Втори видински сборник, “Житие и страдания грешнаго Софрония” - **първото българско белетристично произведение**).

12. Българската литература от средата на 20-те до средата на 40-те год. на XIX век. **Петър Берон** и неговият енциклопедистки проект – «**Буквар с различни поучения**».

13. **Петко Рачов Славейков** – жизнен път. Поезия и граждански идеали. Песенност и градски фолклор. Еротичното във възрожденската литература.

14. **„Изворът на Белоногата“** – жанрова специфика, композиция, образът на везира и образът на Гергана. Мотивът за враждането. Баладичният финал.

15. **Начало и развой на българската белетристика.** Преводи, побългарявания. Васил Друмев и първата българска повест. Творчеството на Любен Каравелов.

16. **Публицистиката през Възраждането** – цариградските просветители и влашките революционери. Първият български вестник. Първото българско списание. Раковски като публицист. Славейков като публицист. «Цариградски вестник».

17. **Христо Ботев в контекста на Българското възраждане** – обвързаност с възрожденския тип мислене. Формиране на националния митопоетически контекст. Митологеми.

18. **Христо Ботев.** Основни теми, проблеми, образи в Ботевата лирика. Свободата. Вярата. Смъртта. Спасението. Екзистенциалният избор. Подвигът.

19. Ботевата публицистика – вестници, рубрики, статии. Емоционална приповдигнатост, аналитичност, безкомпромисност.

20. Литературата на 80-те години. Пловдив като културен център. Доминиращи теми и жанрове. Представителни творби (“Записки по българските въстания”, “Под игото”, “Епопея на забравените” и други). Отношение между исторически факти и художествена условност. Антологични постижения в разказа, повестта и пътеписа.

21. Сатирата в следосвобожденската литература. Критическият патос в литературата – жанрово многообразие и художествена специфика на литературните творби (Иван Вазов, Алеко Константинов, Стоян Михайловски – “Книга за българския народ” – сюжет и идеи).

22. Традиционно и модерно в българската литература на предела между двата века. Новите естетически търсения на “Мисъл” като първи етап на българския модернизъм – предпоставки за появата му, влияния, представители. Културна програма. Ролята на “Мисъл” за модернизирването на българската литература

23. Пенчо Славейков – жрец и воин на новото изкуство. Фактори, оказали влияние върху формирането на естетическите му възгледи (“Баща ми в мен”; немската литература и философия; руската литература). Отношение към фолклора. Мотиви и образи в творчеството на Славейков. Темата за твореца (философски поеми, “На острова на блажените” и други).

24. Яворов – творчески път и жанрово многообразие. Основни мотиви. Особенности на поетиката.

25. Българският разказ – от фрагментарност към монолитност. Особенности на жанра. Тематика. Поетиката на разказите на Вазов, Елин Пелин, Йовков.

26. Символизмът в българската литература. Духовни и психологически предпоставки за възникването му. Особенности на поетиката. Представители (Яворов, Т. Траянов, Лилиев, Дебелянов, Ем. Попдимитров и др.). Постижения. Принос на символизма за българската литература.

27. Романът в българската литература след Освобождението. Особенности на жанра. Бит и история в романа «Под игото».

28. Българската литература през 20-те години на XX век. Хетерогенност на литературните явления. Основни тенденции. Литературен авангард. Експресионизъм. Гео Милев - «Септември» - полемичният патос на поемата). Естетически търсения в поезията на Елисавета Багряна и Атанас Далчев.

29. Христо Смирненски – новаторство в типа на художественото обобщение (проблематика и поетика). Патетика и трагизъм в лириката на Хр. Смирненски. Човекът и Градът. Мотивът за преображението на човека и на света. “Приказка за стълбата” – идейно-емоционални внушения.

30. Нравствените послания на Йовковото творчество. Поетика на Йовковия разказ. Нравствеността на героите му. Мистичният Йовков. Художествена специфика на сборниците му.

31. Никола Й. Вапцаров – естетически възгледи. Особенности на поетиката (полемичност, комуникативност, амбивалентност). Екзистенциални мотиви в поезията на Вапцаров.

32. Широките епически платна на 50-те години (Д. Димов, Д. Талев). Човекът и историята, човекът и общността. Характери. специфика на художествения стил.

33. Философско-психологическият роман в съвременната българска литература (Ем. Станев- «Антихрист», Бл. Димитрова – «Пътуване към себе си»)

34. Проблемът «регионално и национално» в съвременната българска литература - Ивайло Петров – «Преди да се родя и след смъртта ми», «Хайка за вълци», Йордан Радичков «Ноев ковчег», «Нежната спирала», Николай Хайтов «Диви разкази»)

35. Съвременна българска поезия (Валери Петров, Бл. Димитрова, К. Павлов, Ст. Цанев, Борис Христов и др.)

БИБЛИОГРАФИЯ:

I. ОСНОВНА

- Арнаудов, М. Баладни мотиви в народната поезия. 1964, 1965.
- Арнаудов, М. Студии върху българските обреди и легенди. Ч. I, II.
- Бенинска-Събкова, М. Змеят в българския фолклор.
- Българска митология. Енциклопедически справочник, 1994.
- Василев, Вл. Студии, статии, полемики. С., 1992.
- Георгиева, И. Българска народна митология. 1983.
- Гинчев, Ц. По няколко думи. 1988.
- Добрев, Д. Символите в творчеството на българските символисти. С., 2000.
- Жечев, Т. Българският роман след Девети септември. С., 1980.
- Жечев, Т. Въведение в новата българска литература. С., 1990.
- Игов, С. История на българската литература 1878-1944 г. С., 1990; История на българската литература. С., 2001.
- Игов, С. Кратка история на българската литература. С., 1996.
- Ичевска, Т. Романите на Д. Димов. "Фабер", В. Търново, 2005.
- Каролев, С. Жрецьт воин. С., 1976 – 1981.
- Кирило-Методиевата енциклопедия. Т.1 (1983), т.II (1996).
- Кирова, М. Българска литература. От Освобождението до Първата световна война. Част 1 и 2. ИК «Колибри», С., 2018
- Кирова, М. Й. Йовков. Митове и митологии. С., 2001.
- Лечева, Г. (2022). Старобългарската писмена култура – лекции. В: https://lechevag.blogspot.com/p/blog-page_18.html
- Лечева, Г. (2022) Българската литература през Възраждането - лекции. В: https://lechevag.blogspot.com/p/blog-page_3.html
- Липкова, Р. Литературният живот между двете войни. С., 1995.
- Маринов, Д. Народна вяра и религиозни народни обичаи. 1994.
- Ничев, Б. Съвременният български роман. С., 1981.
- Панова, И. Вазов, Елин Пелин, Йовков – майстори на разказа. С., 1967.
- Пелева, И. Алеко Константинов. Биография на четенето. С., 2002.
- Пелева, И. Йордан Радичков. Дума, разказ, тъга. с., 2004.
- Пенчев, Б. Септември 23: идеология на паметта. С., 2006.
- Петканова, Д. Старобългарската литература, 1985 (1982).
- Радев, И. История на българската литература през Възраждането, 1997.
- Русева, В. Аспекти на модерността в българската литература през 20-те години. С., 1993.
- Русева, В. Мистичният Йовков. Велико Търново, 1998.
- Сарандев, Ив. Антология на български литературен авангард. Пловдив, 2001.
- Стефанов, В., Налбантова, Е. Книжовност и литература в България IX-XXI век. Възраждане. УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2022.
- Стефанов, В. Българската литература. XX век, С., 2003.
- Стефанов, В. Книжовност и литература в България IX-XXI век. Социализъм. УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2022.
- Стефанов, В. Участта Вавилон. Лица, маски и двойници в българската литература. С., 2000.
- Стефанов, В., Борисова, Б. Книжовност и литература в България IX-XXI век. Модерност. УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2022.
- Стефанов, В., Димитрова, А. Книжовност и литература в България IX-XXI век. Средновековие. УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2022.
- Стефанов, В., Кирова, М. Светове и светувания. I. С., 2006.

Стефанов, В., Кирова, М. Теми, автори, проблеми. Изд. Фабер, В. Търново. 2009
Сугарев, Е. Българският експресионизъм. С., 1988.
Янев, С. Традиции и жанр. С., 1975.

II. ДОПЪЛНИТЕЛНА

Данчев, Г., А. Калоянов. Христоматия по българска фолклористика. 1967 (1991).
Арнаулов, М. Очерки по българския фолклор, 1968, 1969.
Венедиков, И. Златният стожер.
Венедиков, И. Раждането на боговете, Залезът на боговете, Медното гумно.
Петканова, С. Старобългарска литература. Енциклопедически речник. С., 1992.
Куев, К., П. Динев, Д. Петканова, Христоматия по старобългарска литература. С., 1961.
Енциклопедия на българската възрожденска литература. В. Търново, 1997.
Арнаулов, М. Творци на българското възраждане., т. I, II. С., 1960.
Пенев, Б. История на новата българска литература. Т. I – IV. С., 1976 – 1978.
Арнаулов, М. Яворов – личност, творчество, съдба. С., 1961.
Българската критика за Алеко Константинов. С., 1970.
Атанасова, Ц. Кръгът “Мисъл”. С., 1991.
Иванов, С. Поезията между две епохи. С., 1994.
Каролев, С. Жрецът воин. С., 1976 – 1981.
Лебедова, Р. Златна Добруджа в българското етнокултурно пространство. С., 2005.
Лебедова, Р. Неизчерпани диалози. В. Търново, 2008
Радев, Р., Лебедова, Р. Сбъднати пътувания на духа чрез словото и пластиката. В. Търново, 2008.
Георгиев, Н. Името на розата и на тютюна. С., 1994.
Георгиев, Н. Мнения и съмнения. По дирите на едно чергарство. С., 1999.
Георгиев, Н. Сто и двадесет литературни години. С., 1992.
Да четем Далчев. Сборник с материали от конференция, посветена на 100-годишнината от рождението на поета. Съст. Биляна Курташева и Йордан Ефтимов. С., 2006.
Добрев, Д. Поетика на Йовковия разказ, С., 1989.
Добрев, Ч. “Време разделно”- българската Голгота. С., 2008.
Добрев, Ч. Забранените плодове на познанието. Емилиян Станев . С. , 1982.
Дойнов, Пл. Българската поезия в края на ХХ век. С., 2007. I, II
Дойнов, Пл. 1907: Литература, автономия, канон. С., 2009.
Жечев, Т. История и литература. С., 1989.
Звезданов, Н. Неосветените дворове на душата. Йордан Радичков. С., 1987

Декември 2022 г.

РЪКОВОДИТЕЛ НА КФН :

(доц. д-р Евг. Горанова)

ДИРЕКТОР:

(доц. д-р Р. Лебедова)

